

УДК 001.817:378.245(477)“1917/1920”
[http://doi.org/10.18524/2304-1447.2018.2\(20\).145521](http://doi.org/10.18524/2304-1447.2018.2(20).145521)

Кропочева Наталія Миколаївна,

науковий співробітник відділу історії освіти
Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського
вул. М. Берлінського, 9, м. Київ, 04060, Україна,
тел.: 380 (44) 467 22 14
e-mail: dnpb@i.ua

ДИСЕРТАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ

Представлено результати бібліометричного аналізу дисертаційних досліджень із проблем вивчення педагогічної теорії й практики доби Української революції; визначено показники становлення різних галузей педагогіки й окремих її дисциплін. Кількісний аналіз документного потоку дисертацій здійснено за такими параметрами: загальна кількість докторських і кандидатських дисертацій, захищених протягом 2001–2016 рр.; динаміка захистів результатів наукових досліджень з педагогічних, психологічних та філософських наук, що проведено в науково-дослідних установах НАПН України. Констатовано наявність репрезентацій хронологічного, персоніологічного характеру щодо висвітлення епохи Української Революції, які уможливають побудову цілісної наукової реконструкції досліджуваного періоду.

Ключові слова: бібліометричний аналіз, дисертаційні дослідження, Українська революція 1917–1921 років.

Вступ. Відзначення 100-ї річниці початку Української національно-визвольної революції 1917–1921 рр. відбувається на тлі складних соціально-економічних умов, що актуалізують значення історичних подій початку ХХ ст., коли за коротким, хронологічно невеликим періодом, відчувається потужна інтелектуальна, творча й експериментально-орієнтована діяльність науковців, освітян стосовно вибору подальших векторів розбудови нової української школи.

Безумовно, у вітчизняному науковому просторі спектр проблематики досліджень з історії розвитку педагогічної науки і практики досліджуваного періоду

набуває сакрального та нетривіального значення. Саме тому на державному рівні затверджено комплекс заходів щодо відзначення 100-річчя подій Української революції. В Указі Президента України № 17/2016 зазначається необхідність забезпечити розроблення та реалізацію заходів щодо «...інформування суспільства про Українську революцію 1917–1921 рр., як одного із визначальних етапів у процесі національного державотворення та про її значення для розбудови новітньої Української держави, а також із забезпечення належного інформаційного супроводу заходів з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 рр. та вшанування пам'яті її учасників» [1].

У полі зору дослідників різних галузей знання перебуває значна кількість історичних подій того періоду, що потребують ґрунтовного, систематичного аналізу та відображення різнозначних фактів, подій, устремлень, що уможливають не лише просту констатацію існуючих тенденцій, але й допоможуть спрогнозувати можливі тренди розвитку освіти на сучасному історичному відрізку. Одним із таких перспективних інформаційних засобів є бібліометричний аналіз джерельної бази за різноманітними типовидовими характеристиками. За останнє десятиліття дослідження в цій науковій ділянці мають широкий резонанс і досить оперативний позитивний ефект. Це найбільш чітко прослідковується під час бібліометричного аналізу дисертаційних праць. Популярність такого об'єкта дослідження пояснюється значним ціннісним й когнітивним впливом на формування та кумуляцію змістового навантаження й репрезентативності бібліометричних досліджень в соціокомунікаційному просторі.

Враховуючи вище викладені чинники, можемо зазначити, що вибір теми бібліографічного дослідження зумовлений і детермінований як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами, що вмотивовано виводять на перший план інформаційні розвідки, предметом дослідження яких обрано дисертаційні дослідження з історії розвитку педагогічної науки і практики доби Української революції. Визначена *мета* розкривається в такій послідовності сформульованих завдань:

- впорядкування джерельної бази дослідження за хронологічними, інституційними характеристиками;
- диференціювання дисертаційних досліджень за науковими спеціальностями;
- встановлення (якщо така залежність буде знайдена) типу взаємозалежностей в межах сформованої вибірки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Моніторинг інформаційних вторинних потоків із широкого спектру питань наукової тематики став на часі доволі затребуваним видом досліджень, що оперативно надають науковій спільноті інформацію стосовно рівня дослідження певної проблеми вітчизняними і зарубіжними науковцями. Так, проведення бібліометричних і наукометричних досліджень з питань інформаційно-бібліотечної тематики проводили українські дослідники, зокрема Т. Ківшар, Л. Литвинова, С. Назаровець, О. Пастушенко, О. Політова, Г. Шемаєва. Вони акцентують увагу на значенні результатів бібліометричних розвідок у переформатуванні структури сучасного бібліотекознавства на фундаментальну складову досліджень. Кількісні показники динаміки дисертаційних праць у галузі книгознавства, інформаційної діяльності досліджено в праці Л. Литвинової [4]; відображення документального потоку з вітчизняної історії – у працях О. Політової [7]; тему соціальних комунікацій ґрунтовно проаналізовано в працях О. Пастушенко [5]. Динаміку подання періодичних видань бібліотечно-інформаційної тематики в цифровому просторі встановлено Г. Шемаєвою [8]. Бібліометричний аналіз дисертаційних досліджень як однієї із важливих складових наукових видань з питань дошкільної, початкової, середньої ланок освіти в загальнодержавному реферативному ресурсі простежили науковці ДНПБУ ім. В. О. Сухомлинського [2; 3]. Утім напрями бібліометричних досліджень, як правило, стосувалися певних наукових напрямів, обмежених тематичним та функціонально-прагматичним аспектами, що видається доцільним у межах певних прикладних розвідок. Особливістю представленого дослідження є тема, що не може бути вкладена в «прокрустове ложе» вузьких рамок досліджень. Адже заявлена тема вирізняється сутнісними атрибутами, які співвідносять сегмент досліджень у галузі педагогічних наук із суспільно значимою ціннісною направленістю означеного спектру педагогічних досліджень.

Основна частина. Дисертаційна робота є основним засобом наукового формування фахівця вищої кваліфікації і верифікованою формою висловлення дослідницької гіпотези, репрезентуючи наукову майстерність науковця і характеризуючи розвиток наукового знання, певних етапів його становлення. Аналіз дисертаційних досліджень дає кількісні показники динаміки, тенденцій, загального рівня розвитку галузей педагогічної науки, її окремих дисциплін, виявлення й співвіднесення кількісних та якісних параметрів підготовки науковців у теоретичному й прикладному вимірах.

Серед великої кількості методів аналізу (наукометричних, інформетричних, вебметричних) дисертаційних досліджень особливе значен-

ня має застосування бібліометричного методу для ранжування видових, тематичних залежностей, узагальнення відомостей щодо різноманітних кількісних та якісних показників, які дозволяють оцінити міру актуальності й характер становлення наукових напрямів, належність до певної наукової школи, рівень представленості наукових результатів [1, с. 15].

Таким чином, контент-аналіз дисертаційних досліджень за період 2001–2016 рр. уможливить отримання узагальнених відомостей загального рівня розвитку різних галузей педагогіки і окремих її дисциплін. Ці відомості реалізуються через систему фіксованих і науково достовірних параметрів, які є опосередкованим джерелом якості наукової інформації. Ці параметри класифікуються за такими ознаками: персональні: автор; кваліфікаційні (кандидат, доктор наук); галузеві (найменування однієї з галузей науки); професійні (шифр наукових спеціальностей); хронологічні (рік захисту); науково-організаційні та інституційні (організація – місце захисту).

Кількісний аналіз документного потоку дисертацій здійснено за такими параметрами: загальна кількість докторських і кандидатських дисертацій, захищених протягом 2001–2016 рр.; динаміка захистів результатів наукових досліджень із педагогічних наук за науковою спеціальністю, науково-дослідними установами НАПН України, де відбулися захисти, хронологічними характеристиками.

На основі зазначених параметрів можна схарактеризувати рівень відображення в науковому просторі досліджень з проблеми вивчення історії розвитку педагогічної науки і практики періоду Української революції. Валідність джерельної бази забезпечено інформацією про дисертаційні роботи з фонду НБУВ, що міститься в електронному каталозі бібліотеки та Переліком тем дисертацій, захищених в установах НАПН України [6].

Виявлено та згруповано за указаними хронологічними рамками сімдесят чотири докторські та кандидатські дисертації з педагогічних, психологічних та філософських наук за 2001–2016 рр., які можна вважати репрезентативною вибіркою за такими критеріями: хронологічний, персоніологічний та проблемно-тематичний діапазон, що маркується в темі дисертацій [рис. 1].

Співвідношення докторських і кандидатських дисертацій в галузі педагогічних наук, за якими присуджується науковий ступінь, дає можливість констатувати таке: за 2001–2016 рр. захищено 62 дисертаційних роботи (83,8 %), із них – 11 докторських (16,2 % від загальної кількості захищених кандидатських й докторських дисертацій).

Рис. 1. Кількість докторських і кандидатських дисертацій з педагогічних наук, захищених в 2001–2016 рр.

Найбільшу кількість дисертацій, вісім, виявлено в інформаційному просторі України в 2004 і в 2011 рр.; сім дисертацій – в 2013 р. У динаміці захисту докторських дисертацій простежується стабільність захистів із середнім показником одна-дві дисертації за рік. Найбільша кількість (дві) докторських досліджень підготовлено в 2007, 2009 й 2011 рр. Наведені дані свідчать про стійкий науковий інтерес до тематичного спектра у зазначеній науковій ділянці.

Кількісний розподіл докторських і кандидатських дисертацій у галузі педагогічних, психологічних і філософських наук представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Розподіл дисертацій за галузями педагогічних наук, захищених в 2001–2016 рр., в яких відображено розвиток історії педагогічної науки й освіти періоду Української революції

Рік захисту	Галузь науки, за якою присуджується науковий ступінь						Усього
	Педагогічні науки		Філософські науки		Психологічні науки		
	докт.	канд.	доктор.	канд.	докт.	канд.	
2001	1	1					2
2002		1					1

Продовження таблиці 1

2003		5					5
2004		7				1	8
2005		2					2
2006		4					4
2007	2	5					7
2008	1	7					8
2009	2	1					3
2010	1	1				1	3
2011	2	7		1			10
2012	1	2					3
2013		4	1			3	8
2014		2				1	3
2015		3					3
2016	1	3					4
Усього	11	55	1	1		6	74

Як бачимо, мінімальна кількість захищених кандидатських дисертацій (одна) припадає на хронологічний відрізок, маркований 2001–2002 рр. і 2009–2010 рр.

За науковими спеціальностями в галузі педагогічних наук за означений період захищено 66 дисертацій, з них одинадцять – докторських (14,9 %).

У галузі філософських наук проведено захист двох дисертацій, з них одна – докторська (1,4 %).

З психологічних наук захищено шість кандидатських дисертацій, які стосуються досліджень з питань становлення психологічної науки, у регіональному й персонологічному аспектах (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл дисертаційних досліджень за науковими спеціальностями в педагогічних науках (2001–2016 рр.)

Галузь науки, за якою присуджується науковий ступінь	Наукова спеціальність, за якою присуджується науковий ступінь		
	13.00.01 Загальна педагогіка та історія педагогіки	13.00.02 Теорія та методика навчання	13.00.03 Корекційна педагогіка
	Од.	Од.	Од.
	43	10	4
Педагогічні	43	10	4

Узагальнюючи наведені показники, можна зазначити, що найбільша кількість захищених робіт припадає на спеціальність «13.00.01» – загальна педагогіка та історія педагогіки (43); «13.00.02» – теорія та методика навчання (10); «13.00.04» – теорія і методика професійної освіти (5); в рамках корекційної педагогіки здійснено захист чотирьох наукових робіт. Наукові спеціальності «13.00.06» – теорія і методика професійної освіти і «13.00.07» – теорія і методика виховання представлені двома дисертаційними роботами (табл. 3).

Таблиця 3

Розподіл дисертаційних досліджень за науковими спеціальностями в педагогічних науках (2001–2016 рр.)

Галузь науки, за якою присуджується науковий ступінь	Спеціальність, за якою присуджується науковий ступінь		
	13.00.04 Теорія і методика професійної освіти	13.00.06 Теорія і методика управління освітою	13.00.07 Теорія і методика виховання
	Од.	Од.	
	5	2	2
Педагогічні	5	2	2

Спостерігаємо картину практично незмінюваної кількості проведених захистів, що обумовлено сукупністю різнорівневих організаційних, технологічних факторів.

Співвідношення дисертаційних робіт за спеціальностями «Загальна педагогіка та історія педагогіки», «Теорія та методика навчання», «Корекційна педагогіка», «Теорія та методика професійної освіти» показує кількісний розподіл дисертаційних досліджень, за якими відбулися захисти 66-и дисертаційних робіт, тобто готувалось в середньому вісім дисертацій за рік; за спеціальностями «Загальна психологія, історія психології», «Соціальна психологія» підготовлено та захищено шість наукових робіт; за спеціальністю «Філософія освіти» – результати двох досліджень (табл. 4).

Таблиця 4

Розподіл дисертаційних досліджень за науковими спеціальностями «Загальна психологія, історія психології», «Соціальна психологія», «Філософія освіти» (2001–2016 рр.)

Загальна кількість			
Психологічні		Філософські	
Спеціальність 19.00.01	Спеціальність 19.00.05	Спеціальність 09.00.10	Спеціальність 09.00.03
5	1	1	1

Результативність захистів за певними науковими спеціальностями, що спостерігається в наведених кількісних параметрах, уможливило проміжний висновок: беручи до уваги той факт, що значна частка захищених дисертацій із педагогічних дисциплін, зокрема в загальній педагогіці та історії педагогіки (43 дисертації), обумовлена, певною мірою, наступними чинниками: по-перше, вивченням раніше недоступних матеріалів епохи Революції, по-друге, розширенням низки установ, які проводять наукові дослідження у наведених галузях, по-третє, відкриттям спеціалізованих вчених рад із захисту докторських дисертацій, розширенням кола установ, де вони виконуються.

Найбільш репрезентативний масив дисертацій (34 дисертації) захищено в Інституті педагогіки АПН України – 34; в Інституті вищої освіти, Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих – 10 наукових робіт (табл. 5).

Таблиця 5

**Розподіл дисертацій за науково-дослідними установами,
де вони були виконані**

№ п/п	Науково-дослідні установи НАПН	Загальна кількість захищених дисертацій
1	Ін-т пед. освіти і освіти дорослих	13
2	Інститут педагогіки	34
3	Ін-т вищої освіти	13
4	Інститут проблем виховання	2
5	Інститут спеціальної педагогіки	4
6	Інститут педагогіки і психології професійної освіти	1
7	Ін-т психології ім. Г. С. Костюка	4
8	Інститут професійно-технічної освіти	1
9	Інститут соціальної та політичної психології	2
Усього		74

На основі кількісного аналізу представлених показників, маємо підстави стверджувати наявність тенденції щодо зростання числа дисертацій і розширення кола установ, де вони виконуються завдяки розширення наукових установ, які пройшли етап реорганізації та організаційного становлення. Так, Інститут професійно-технічної освіти, Інститут спеціальної педагогіки мають значний відсоток досліджень, динаміка яких постійно збільшується. Кількісні показники захисту дисертацій з психологічних та філософських наук викладено відповідно з наведеним переліком галузей: 6 дисертацій з психологічних спеціальностей, дві – з філософських. Водночас зазначимо, що найбільшу кількість дисертацій з психологічних наук підготовлено протягом 2013 р. Стосовно філософських наук можемо говорити про те, що незначний відсоток захищених робіт простежується протягом всього досліджуваного періоду.

Найбільша кількість робіт від загальної кількості дисертацій, як вже було зазначено, виконано в Інституті педагогіки – 34 дисертації, в Інституті вищої освіти, в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих (13). Тобто, на сьогоднішній день найбільшу кількість науковців вищої кваліфікації проводять в Інституті педагогіки, Інституті вищої освіти,

Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Таке становище є цілком закономірним, оскільки у вищезазначених науково-дослідних установах діяли та діють тривалий час спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій за спеціальностями: «Загальна педагогіка та історія педагогіки», «Теорія та методика навчання» [рис. 2].

Тематичний аналіз дисертаційних досліджень за шістнадцять років (2001–2016 рр.) дає можливість чітко виділити *шість* основних напрямів сучасних досліджень з історії розвитку педагогічної науки і практики революційного періоду, вміщених у добірках (табл. 6).

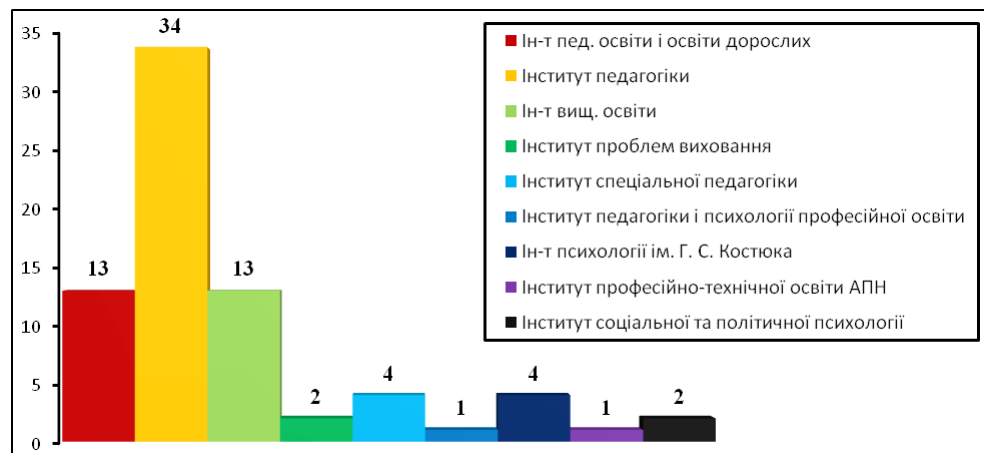

Рис. 2. Кількість дисертацій, захищених у науково-дослідних установах НАПН України за 2001–2016 рр.

Перший напрям, який полягає у вивченні проблем теорії і практики освіти й навчання часів Центральної Ради, Гетьманату та Директорії, періоду УСРР, репрезентовано докторськими і кандидатськими роботами.

Другий напрям орієнтований на вивчення проблеми українізації загальноосвітніх шкіл. Необхідність виокремлення окремого напрямку наукових розвідок саме в такому значенні обумовлено багатьма чинниками, узагальнюючи які, можна стверджувати, що «українізація» ставала об'єктом досліджень на концептуальному, ідеологічному, культурологічному рівнях. Одним із важливих національних маркерів, що унаочнюють тенденції розвитку педагогіки революційного періоду стало посилення педагогічної біографічної складової досліджень, коли науковці зосереджувалися на вивченні життєдіяльності особистостей загальнонаціонального і регіонального рівнів. Загалом було захищено вісім дисертацій про громадську та культурно-просвітницьку працю

діячів Галичини Буковини та Наддніпрянщини другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.

Таблиця 6

Тематичний розподіл дисертаційних робіт з педагогічних, психологічних та історичних наук

Тематичні напрями дисертацій	Кількість дисертаційних досліджень
Теорія і практика освіти й навчання:	28
– принципи і проблеми освіти доби революції	6
– теорія управління навчально-виховним закладом	4
– зміст навчальних предметів	12
– трудове навчання	4
– корекційне навчання	2
Організаційно-педагогічні засади реформування шкільної освіти	2
Українізація загальноосвітніх шкіл:	25
– інноваційні аспекти викладання в навчальних закладах всіх рівнів	7
– гендерні підходи до освіти та виховання	6
– релігієзнавчі аспекти	5
– українознавчі проблеми педагогічної думки	7
Педагогічна біографістика	11
Історія розвитку педагогічної науки	4
Формування національної свідомості дітей та молоді	4
Усього	74

Четвертий напрям формують локальні мікрорівневі дослідження, присвячені історії окремих вищих навчальних закладів і персоналіям діячів вищої освіти. В рамках *п'ятого напрямку* розкрито теоретичні аспекти розвитку історії розвитку педагогічної науки, висвітлено становлення окремих галузей педагогіки. Одним із найбільш представлених, зважаючи на хронологічні рамки досліджень, визначаємо *ще один напрям* – висвітлення процесу формування національної свідомості дітей та молоді.

Згідно з отриманими у процесі бібліометричного аналізу відомостей щодо основних характеристик захищених дисертацій спостерігається тенденція до сталого за динамікою вивчення проблем педагогічної теорії й освітньої практики епохи Революції 1917–1921 рр. Логіка наведених у кожному групуванні (напрямі) особливостей аналітичного згортання інформації, що відображено в темах дисертацій, висвітлює концептуальні відмінності, якими характеризуються різні етапи вивчення освітніх реалій досліджуваного періоду. Навіть оглядовий (на рівні хронологічних характеристик) аналіз дозволяє стверджувати, що принципи висвітлення епохи Української революції в сучасних дослідженнях кардинально відрізняються від аналогічних підходів наукових досліджень різних періодів становлення української державності, враховуючи конкретно-історичні умови, у яких вони проводилися.

Підсумовуючи викладені вище судження, зазначимо, що дослідження стану та тенденцій вивчення історії розвитку педагогічної науки й освіти доби Української революції доцільно базувати на широкому застосуванні методів бібліометричного, наукометричного аналізу, інформаційний потенціал яких у вітчизняних педагогічних дослідженнях далеко не вичерпаний.

Список використаної літератури

1. Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років : указ Президента України від 22.01.2016 р. № 17/2016 // Офіц. вісн. Президента України. – 2016. – № 5. – С. 91.
2. *Букшина Т. Ф.* Бібліометричний аналіз наукових публікацій з питань дошкільної освіти і виховання в загальнодержавній реферативній БД «Україніка наукова» (1998–2012 рр.) [Електронний ресурс] / Т. Ф. Букшина // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – Т. 40, № 2. – С. 135–150. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/7205/1/967-3716-1-PB.pdf> (дата звернення: 28.09.2018 р.). – Загол. з екрана.
3. *Кропочева Н. М.* Відображення публікацій з питань загальної середньої освіти в реферативній БД «Україніка наукова» [Електронний ресурс] / Н. М. Кропочева // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – Т. 44, вип. 6. – С. 157–170. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2014_44_6_17 (дата звернення: 28.09.2018 р.). – Загол. з екрана.
4. *Литвинова Л. А.* Дисертаційні дослідження з бібліотекознавства та бібліографознавства в Україні (2008–2011) / Л. А. Литвинова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2011. – № 4. – С. 16–22.
5. *Пастушенко О.* Динаміка розвитку дисертаційних досліджень книги і періодики в Україні (1992–2015) / О. Пастушенко // Бібл. вісн. – 2016. – № 2(232). – С. 40–47.
6. Перелік тем дисертаційних досліджень, захищених в установах НАПН України [Електронний ресурс] // Нац. акад. пед. наук : офіц. сайт. – Електрон. дан. – Режим доступу: http://naps.gov.ua/ua/activities/training/topic_list/ (дата звернення: 28.09.2018 р.). – Загол. з екрана.

7. Політова О. Документально-інформаційний потік з документознавчої професіології: структура, динаміка та сучасні тенденції / О. Політова // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 9. – С. 38–41.
8. Шемаєва Г. В. Бібліотека в системі наукової комунікації: коеволуційні процеси розвитку : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Г. В. Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури. – Харків, 2009. – 41 с.

References

- [1]. Pro zakhody z vidznachennia 100-richchia podii Ukrainiskoi revoliutsii 1917–1921 rokiv: ukaz Prezydenta Ukrainy vid 22.01.2016 no. 17/2016 [About the activities on celebrating 100 years since the Ukrainian revolution 1917–1921: decree of the President of Ukraine from January 22, 2016 № 17/2016]. *Ofitsiyni visnyk Prezydenta Ukrainy [Official Bulletin of the President of Ukraine]*. 2016, no. 5, pp. 91.
- [2]. Bukshyna T. F. Bibliometrychni analiz naukovykh publikatsii z pytan doshkilnoi osvity i vykhovannia v zahalnodержavnii referatyvunii BD «Ukrainika naukova» (1998–2012 rr.) [Bibliometric analysis of scientific publications on preschool education and training in national abstracts database “Ukrainian scientific” (1998–2012)]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Information technologies and means of learning]*. 2014, t. 40, no. 2, pp. 135–150. Available at: <http://lib.iitta.gov.ua/7205/1/967-3716-1-PB.pdf>.
- [3]. Kropocheva N. M. Vidobrazhennia publikatsii z pytan zahalnoi serednoi osvity v referatyvunii BD «Ukrainika naukova» [Presentation of publications on issues of the general secondary education in abstracts DB “Ukrainika scientific”]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Information technologies and means of studying]*. 2014, t. 44, vol. 6, pp. 157–170. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2014_44_6_17.
- [4]. Lytvynova L. A. Dysertatsiini doslidzhennia z bibliotekoznavstva ta bibliografoznnavstva v Ukraini (2008–2011) [Dissertation researches on library science and bibliography science in Ukraine (2008–2011)]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia [Library science. Document science. Informology.]*. 2011, no. 4, pp. 16–22.
- [5]. Pastushenko O. Dynamika rozvytku dysertatsiinykh doslidzhen knyhy i periodyky v Ukraini (1992–2015) [Dynamics of development dissertation researches on books and periodicals in Ukraine (1992–2015)]. *Biblioteknyi visnyk [Library Journal]*. 2016, no. 2 (232), pp. 40–47.
- [6]. Perelik tem dysertatsiinykh doslidzhen, zakhyshchennykh v ustanovakh NAPN Ukrainy [List of dissertation researches themes in the National Academy of Educational Sciences of Ukraine]. *Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk: ofitsiyni sait [The National Academy of Educational Sciences of Ukraine: official website]*. Available at: http://naps.gov.ua/ua/activities/training/topic_list/.
- [7]. Politova O. Dokumentalno-informatsiyni potik z dokumentoznavchoi profesiolohii: struktura, dynamika ta suchasni tendentsii [Informational and documental stream of documental professionology: structure, dynamics and modern tendencies]. *Visnyk Knyzhkovoї palaty [Bulletin of the Book Chamber]*. 2012, no. 9, pp. 38–41.
- [8]. Shemaieva H. V. *Biblioteka v systemi naukovoї komunikatsii: koevoliutsiini protsesy rozvytku [Library in the system of scientific communication: coevolutionary processes of development]*. Kharkiv, 2009, 41 p.

Надійшла 30.08.2018 р.

Кропочева Н. Н.,

научный сотрудник отдела истории образования
Государственной научно-педагогической библиотеки им. В. А. Сухомлинского,
ул. М. Берлинского, 9, г. Киев, 04060, Украина,
тел.: (044) 467 22 14
e-mail: dnpb@i.ua

ДИССЕРТАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ПО ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ И ПРАКТИКИ ПЕРИОДА УКРАИНСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ: БИБЛИОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Представлены результаты библиометрического анализа диссертационных исследований по проблемам развития педагогической теории и практики периода Украинской революции; определены количественные показатели становления различных отраслей педагогики и отдельных ее дисциплин. Количественный анализ документационного потока диссертаций осуществлен по следующим параметрам: общее количество докторских и кандидатских диссертаций, защищенных в течение 2001–2016 гг.; динамика количественных показателей защиты результатов научных исследований по педагогическим, психологическим и философским наукам, проведенных в научно-исследовательских учреждениях НАПН Украины.

Ключевые слова: библиометрический анализ, диссертационные исследования, Украинская революция 1917–1921 годов.

Kropocheva N. M.,

науковий співробітник відділу історії освіти
Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського
вул. М. Берлінського, 9, м. Київ, 04060, Україна,
тел.: 380 (44) 467 22 14
e-mail: dnpb@i.ua

DISSERTATIONAL RESEARCH ON THE HISTORY OF DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL SCIENCE AND PRACTICE OF THE PERIOD OF THE UKRAINIAN REVOLUTION AT THE PRESENT STAGE: BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Summary

Results of the bibliometric analysis of dissertation researches on a problem of studying pedagogical theory and practice of the period of Ukrainian revolution made in the National Academy of Educational Sciences of Ukraine research establishments are presented. Quantitative analysis of document flow of dissertations was made with the following parameters: the total number of dissertations and master's theses defended during 2001–2016, scientific specialties of pedagogical, psychological and philosophical sciences. The thematic and semantic range of names of theses on problems of studying history of development of pedagogical science and practice of the period of the Ukrainian revolution in chronological, historical, theoretical, and practical measurements is considered. It is noted that the representativeness of source study base is provided with the corresponding information and resource filling of the dissertation works (which are contained in the electronic catalog of National library of V. Vernadsky and in the List of subjects of the dissertation researches), defended in the institutions of National Academy of Educational Sciences of Ukraine, and reflected on the official website of the academy. Existence of a tendency to increase the number of dissertations and to expand a circle of National Academy of Educational Sciences research establishments, where they are carried out due to expansion of number of the institutions, which passed a stage of organizational and functional reorganization, is stated.

Keywords: bibliometric analysis, dissertation researches, Ukrainian revolution of 1917–1921, pedagogical, psychological, philosophical sciences, scientific specialties.